

УДК 37.018.53:502

Н. В. Ядечко,
вчитель вищої категорії КЗ «Луцька гімназія № 4
імені Модеста Левицького Луцької міської ради Волинської області»;
Н. О. Бердоус,
учитель-методист

Природнича літня школа «Ойкумена» як фактор сприяння здоров'ю учнів

Розкрито форми та зміст проведення природничої літньої школи на базі Луцької гімназії № 4 імені Модеста Левицького. Приділено увагу методам та прийомам формування позитивної мотивації в учнів на здоровий спосіб життя в умовах діяльності гімназії в період канікул. Розкрито специфіку занять у тимчасовому дитячому колективі та психолого-педагогічні основи роботи з різними категоріями дітей. Особливу увагу приділено методикам організації та проведення різноманітних заходів.

Ключові слова: здоров'язбережувальні цінності, літня природнича школа, сучасний освітній простір, екологічний світогляд, активний спосіб життя, ключові компетентності.

**Yatsechko N. V., Berdous N. O. „Oikumena”
Natural Summer School as a Factor in
Promoting the Health of Students.**

The forms and content of the natural summer school on the basis of Modest Levytskyi Lutsk gymnasium

no. 4 are revealed. It was focused on the methods and techniques of forming students' positive motivation for the healthy way of life in the gymnasium during holidays. The specifics of classes in the temporary children's team and the psychological and pedagogical bases of work with different categories of children are revealed. Particular attention is paid to the methods of organizing and conducting various activities.

Key words: health-saving values, summer natural school, modern educational space, ecological world view, active lifestyle, key competencies.

Постановка питання. Вивчення біології, географії, хімії на основі використання базових знань із цих предметів за умови системного й послідовного викладу наукової інформації дозволяє розкрити суть проблем здоров'я людини, природних та соціальних умов його формування і збереження. Тому в нашій гімназії системну роботу щодо формування компетентностей із природничих дисциплін спрямовано на розв'язання її науково-методичної проблеми – «Створення сучасного освітнього простору для формування ключових компетентностей учня у Школі сприяння здоров'ю».

Основою формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя є системна робота на уроках та в позаурочний період. Але з настанням канікул виникає потреба у пошуку нових форм, методів і прийомів, які б дозволили підтримувати установки учнів на здоровий спосіб життя та допомогли формувати здоров'язбережувальні компетентності. Залучення учнів до занять у природничій літній школі є одним зі способів вирішення цієї проблеми шляхом сприяння зростанню громадянської позиції та здоров'я як пріоритетної цінності

в учасників цього проекту, їх зацікавленості предметами природничого циклу та переходу від знаннєвої парадигми до компетентнісної.

Метою статті є аналіз і систематизація отриманого досвіду в організації та проведенні природничої літньої школи «Ойкумена».

Виклад основного матеріалу. Організація роботи такої школи залежить від поставленої мети, завдань, тривалості її діяльності, умов фінансування, кількості дітей, можливості залучити до навчального процесу викладачів вузів, представників громадських організацій, працівників держустанов та інших факторів.

Одним із незаперечних чинників успішності літньої школи є компетентність педагогів, які залучаються в організацію і проведення цієї форми відпочинку дітей. Тому поряд з опрацюванням нормативно-правового забезпечення діяльності літньої природничої школи ми ознайомилися з теоретико-методичними основами діяльності дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Зокрема, особливу увагу було приділено аспекту соціально-педагогічної роботи в умовах літнього оздоровчого табору на основі

досліджень І. Д. Бежа, О. В. Беспалько, О. В. Биковської, В. М. Горобинко, О. С. Газман, Ж. В. Петрочко, М. М. Соля, Є. І. Коваленко та інших, а проблеми соціалізації дітей у дитячих закладах – праць В. В. Рютіна, А. Й. Капської, В. М. Солової.

Зазначимо, що роботу в секціях «Географія», «Хімія», «Біологія», «Екологія», «Економіка» можна проводити паралельно, але хороша ефективність дає по чергові заняття в секціях із застосуванням методу занурення. Таким чином, кожен учень не стоїть перед вибором однієї секції, а працює в усіх, що дає можливість системного уявлення про світ природи через реалізацію міжпредметних зв'язків.

Мета природничої літньої школи:

- формування цілісного уявлення про проблеми біосфери, світоглядних знань про взаємозв'язки у системі «людина–суспільство–природа»;

- розвиток системи інтелектуальних та практичних умінь, емоційних переживань, пов'язаних із дослідженням місцевих екологічних проблем;

- розширення морально-етичного досвіду взаємодії з природою на основі розуміння її багатогранних цінностей та усвідомлення себе як її частини.

Завдання природничої школи – сформувані компетентності на основі:

- володіння системою наукових природничих знань;
- творчого мислення;
- умінь грамотно працювати з інформацією;
- здатності бачити та формулювати природничу проблему,

- умінь знаходити шляхи її раціонального вирішення;
- усвідомлення значення природи в системі загальнолюдських цінностей на різних рівнях;
- удосконалення свого культурного рівня, загального інтелекту й екологічної моральності.

Для ефективності роботи використовується багатогранний підхід до використання різних *категорій заходів*:

- інформаційні (лекція, доповідь, мультимедійна презентація);
- ігрові (казка, рольова гра);
- змагальні (вікторина, брейн-ринг, турнір);
- дослідницькі (експедиція, практична робота);
- комплексні (конференція, семінар тощо), під час яких оформляються виставки малюнків, фотографій, плакатів, газет, бюлетенів, композицій.

Успішне здійснення цих заходів забезпечується різноманітними активними та інтерактивними *методами навчання* («Акваріум», дискусія, «Мозковий штурм», «Мікрофон», гра, «Криголам», практично-бригадний метод, метод малих груп під час екскурсій і рейдів, метод проектів і творчого моделювання).

З метою визначення психологічних якостей і моральних цінностей у дітей проводиться низка анкет, тестів, психологічних ігор. Таким чином можна розкрити індивідуальні особливості кожної дитини. За результатами такої діагностики передбачається процес розвитку особистості кожного вихованця і, водночас, формування колективу. Уточнюється програма занять. Для активізації

розумової діяльності дітей використовуються ігрові моменти та елементи тренінгів.

Робота природничої школи планується відповідно до інтересів учнів по секціях, розрахована на два тижні, включає теоретичні, практичні і тренінгові заняття.

Улітку 2018 року літня природнича школа «Ойкумена» об'єднала 24 учні з п'ятого по десятий класи. До організації школи та проведення занять були залучені всі члени методичного об'єднання вчителів природничих дисциплін. У рамках школи працювали секції:

- «біологія» (Щиборук О. В., Яцечко Н. В.);
- «економіка» (Карплюк О. С.);
- «екологія» (Бердоус Н. О., Жаркова Н. Ю.);
- «хімія» (Гузар Н. Л.);
- «географія» (Тарасенко О. М.).

Керівник природничої літньої школи – Яцечко Н. В.).

Упродовж тижня в червні гімназисти проводили різноманітні експерименти, працювали у творчих майстернях, виконували дослідницькі роботи на природі, брали участь в інтелектуальних змаганнях та тренінгах, пошукових експедиціях, екскурсіях. Окрім того, до послуг учасників школи – шкільна відеотека, співпраця з Волинським еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, вихід в Інтернет у гімназії, консультації та поради науковців.

У перший день роботи діти ознайомилися з поняттям «Ойкумена», робили припущення, чому саме так називається їхня літня природнича школа. Під час творчої хвилини створювали малюнки за допомогою гумки й акварелі. Вони митці мали змогу в команді проявити свою креативність та винахідливість. Учителі географії Оксана Семенівна Карплюк й Ольга Миколаївна Тарасенко провели цікаву географічну вікторину. Із захопленням діти складали з пазлів, запропонованих Наталією Юрійівною Жарковою, карту України. А як вам побудова «зефірної вежі»? Цікава, захоплююча, яскрава спільна робота вчителів та учнів!

Учитель хімії Наталія Леонідівна Гузар провела кольорові реакції на білок. Під керівництвом педагога діти досліджували фізичні та хімічні властивості води – найбільш поширеної речовини на нашій планеті. Вчилися готувати водні розчини заданих концентрацій певних речовин. Учні приготували, під керівництвом Наталії Леонідівни, розчини селітри та кухонної солі й практично використали їх для приготування «вогняних написів» та «димової завіси». «Карамелевий феєрверк» і «вулкан», який є результатом приготування суміші кристалічних речовин, викликав у дітей неабияке захоплення та здивування.

Протягом другого дня з учнями працювали Наталія Олексіївна Бердоус та Оксана Володимирівна Щиборук. На початку Оксана Володимирівна провела тренінг «Людина і природа». Під керівництвом Наталії Олексіївни діти виконали тест «Мій екологічний слід», де ознайомились із поняттям «екологічний слід» і визначили величину власного сліду. Заняття «Біорізноманіття» дало можливість заглянути глибше у дивовижний світ рослин і тварин та дізнатися про них ще більше цікавого і неймовірного. Діти стали учасниками майстер-класу зі створення оригамі

«Збагатимо світ тварин». Результат цієї роботи – оригінальне представлення творчості гімназистів.

Різні точки зору, незвичайні пропозиції виникли у школярів після перегляду фільму «Дім» – про екологічні проблеми світу. Обговорення цієї теми дало можливість почути думки дітей різного віку та дійти єдиного простого висновку, що кожен на цій Землі має залишити після себе слід. А який він – залежить від кожного з нас.

Наступний день літньої природничої школи проходив на прибережній території річки Сапалаївки. На початку заняття керівники секції географії та екології провели орієнтування на місцевості, визначили сторони горизонту, азимутів за допомогою компаса та місцевих ознак, проклали маршрут до річки, провели окомірну та полярну зйомки. Після цього діти під керівництвом Ольги Миколаївни й Оксани Семенівни визначили ширину русла і заплави, глибину річки та швидкість течії.

Разом із учителем хімії Наталією Леонідівною здійснено забір води для аналізу органолептичним методом. Наступний етап роботи – ознайомлення з методами очищення води підручними способами: фільтруванням, відстоюванням, очищенням активованим вугіллем та перманганатом калію. За допомогою вчителя Н. В. Яцечко учні вивчали рослинний та тваринний світ заплави річки, шукали лікарські рослини та пригадували їхню дію на організм людини.

Наші напрацювання було представлено на четвертий день, де вчителі й учні різних літніх шкіл гімназії стали учасниками відкритого заняття, на якому презентували свою роботу, так звану творчу майстерню. Дуже приємно, що на цій презентації були гості з Волновахи, Бреста (Білорусь), Бартошице (Польща). У цей день учні школи «Ойкумена» на

стендах продемонстрували свої доробки, пропонували варіанти переробки сміття та виготовлення з нього годівничок, екоіграшок.

Діти із задоволенням виконували роль асистентів під час демонстрації вчителем хімії різноманітних дослідів: «Слоняча піна», «Хімічний хамелеон», «Фараонові змії», «Димова завіса», «Моментальне фото», «Карамелевий феєрверк», «Штучна кров» та інші. Глядачів із допитливими очима було дуже багато.

Наступний день – це виїзд на територію Волинського еколого-натуралістичного центру. Ми потрапили в тихий та затишний куточок нашого міста Луцька, де чути спів пташок, а сама будівля закладу потопає в зелені. «Аж дихати легше тут», – зауважували діти. Керівниками екскурсії в цей день були Наталія Володимирівна Яцечко та Оксана Володимирівна Щиборок. Ознайомлення з роботою екологічного центру провела методист Сподарик Світлана Олександрівна. Під час екскурсії вона ознайомила дітей із екосистемами Волині, тваринами живого куточка, розповіла про загадковий світ акваріумістики.

Потрапивши в музей лісу, діти побачили багато зібраної та опрацьованої інформації: багатства наших лісів, рослин і тварин, що потребують охорони, продукцію, яку дають нам природні екосистеми. Практичне заняття з визначення відповідності насіння і назви рослин викликало дитячу зацікавленість. На завершення для гімназистів провели майстер-клас із гончарства, виготовлення свищиків у вигляді птаха.

Завершальний день був присвячений підсумовуванню роботи літньої школи. Відбувся захист дитячих проєктів, під час якого оформляли виставки малюнків, фотографій, плакатів, газет, бюлетенів, композицій. Головним висновком учасників природничої літньої школи стала спільна думка, що кожен є частиною «Ойкумени», але важливо пам'ятати про власний екологічний слід на цій Землі.

Висновки. Дитячий колектив, по суті, є організованою системою навчально-виховного процесу, в якому беруть участь і дорослі, і діти. Виховання та навчання підлітка здійснюється через вплив однолітків один на одного. Саме тому виникає потреба сформувати у них активну життєву позицію, здатність до взаємодії та лідерські якості під час роботи школи.

Таке поєднання отриманих знань, умінь та навичок на базі пріоритету розвитку здоров'язбережувальних цінностей і формування ключових компетентностей дасть змогу кожному продовжити формування власного екологічного світогляду й активного способу життя.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
2. Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей». Відом. Верховної Ради України. 2008. № 45. С. 313.
3. Кодола В. І. Літній оздоровчий табір: метод. та практ. поради для проведення оздоровлення дітей в літніх таборах. URL: <http://valyakodola.ucoz.ru>
4. Лаппо В. В. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах: навч. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2012. 300 с.
5. Шурма І. Організація інтелектуального дозвілля в літньому навчально-оздоровчому таборі Малої академії наук. Луцьк, 2013. 44 с.